

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าซับลังกา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเน้นการเปิดโอกาสชุมชนในพื้นที่การวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกุดตาเพชร อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี รวมทั้งหน่วยงานราชการและหน่วยงานท้องถิ่นซึ่งอยู่ในพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาและเป็นชุมชนที่มีบทบาทโดยตรงกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา โดยมีรายละเอียดและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การกำหนดแหล่งข้อมูล
3. ระเบียบวิธีวิจัย
4. วิธีดำเนินการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการศึกษาครั้งนี้โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 ภาศิศทางตรง / ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางตรง ได้แก่

ประชากรที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันของหมู่บ้านในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกุดตาเพชร ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จำนวน 12 หมู่บ้าน ตัวแทนสมาชิกชมรมรถอีแต๋น ผู้นำอาวุโสที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน และชุมชนกุดตาเพชร

- 1.1.2 ประชากรที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ประกอบด้วย หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เจ้าหน้าที่มูลนิธิคืนช้างสู่ธรรมชาติ อัน

เนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ นายกองค้ำบริหารส่วนตำบลกุดตาเพชร และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดตาเพชร

1.2 ภาคิทางอ้อม / ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อม ได้แก่ ประชากรที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางอ้อมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลาง เขต 7 ประชาสัมพันธ์จังหวัดลพบุรี นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่

2. กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการสุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยทั้ง 2 กลุ่มนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีบทบาทและความรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา การกำหนดกลุ่มประชากรที่ครอบคลุมทุกฝ่าย ซึ่งจะทำได้รับข้อมูลทั้ง 2 ด้าน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

การกำหนดแหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มาจากการศึกษาและรวบรวมจากหลายวิธี ทั้งที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับภาคีทางตรงและทางอ้อม การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนทนากลุ่ม การสำรวจ การใช้แบบสอบถาม รวมทั้งการศึกษาจากเอกสารและตำราต่าง ๆ โดยข้อมูลที่ได้สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากประสบการณ์โดยตรงของคณะผู้วิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสำรวจภาคสนาม การสนทนากลุ่ม การอบรมเชิงปฏิบัติการ และเวทีประชาพิจารณ์ โดยข้อมูลที่ได้รับมีดังนี้

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ประวัติแหล่งท่องเที่ยว จุดที่น่าสนใจภายในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

1.2 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

1.3 ระดับการมีจิตสำนึกของชุมชนต่อทรัพยากรป่าไม้ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความ และข้อมูลทางสื่ออินเทอร์เน็ต โดยข้อมูลที่ได้รับมีดังนี้

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย การปฏิบัติงานและกิจกรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

2.2 สื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน

2.3 การพัฒนารูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.4 การประชาสัมพันธ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เน้นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก เนื่องจากคณะผู้วิจัยต้องการได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ด้านประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าซับลังกา รวมทั้งบริบทอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง โดยข้อมูลเชิงคุณภาพนี้จะเป็นประโยชน์เพื่อการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและการวางแผนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการวิจัย ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเดินสำรวจตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีประชาพิจารณ์ และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาข้อมูลประวัติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา นโยบายและการดำเนินงานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา สื่อประชาสัมพันธ์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาที่มีใช้ในปัจจุบัน การพัฒนารูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหลักการประชาสัมพันธ์

1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการเดินสำรวจตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จำนวน 4 เส้นทาง รวมทั้งจุดชมวิว 3 แห่ง

1.3 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหมู่บ้านในพื้นที่การวิจัย สมาชิกชมรมรถอีแต๊ก นายกองค้การบริหารส่วนตำบลกุดตาเพชร หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาและบุคลากร เจ้าหน้าที่มูลนิธิคีนันช้างผู้ธรรมชาติ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 7 และประชาสัมพันธ์จังหวัดลพบุรี

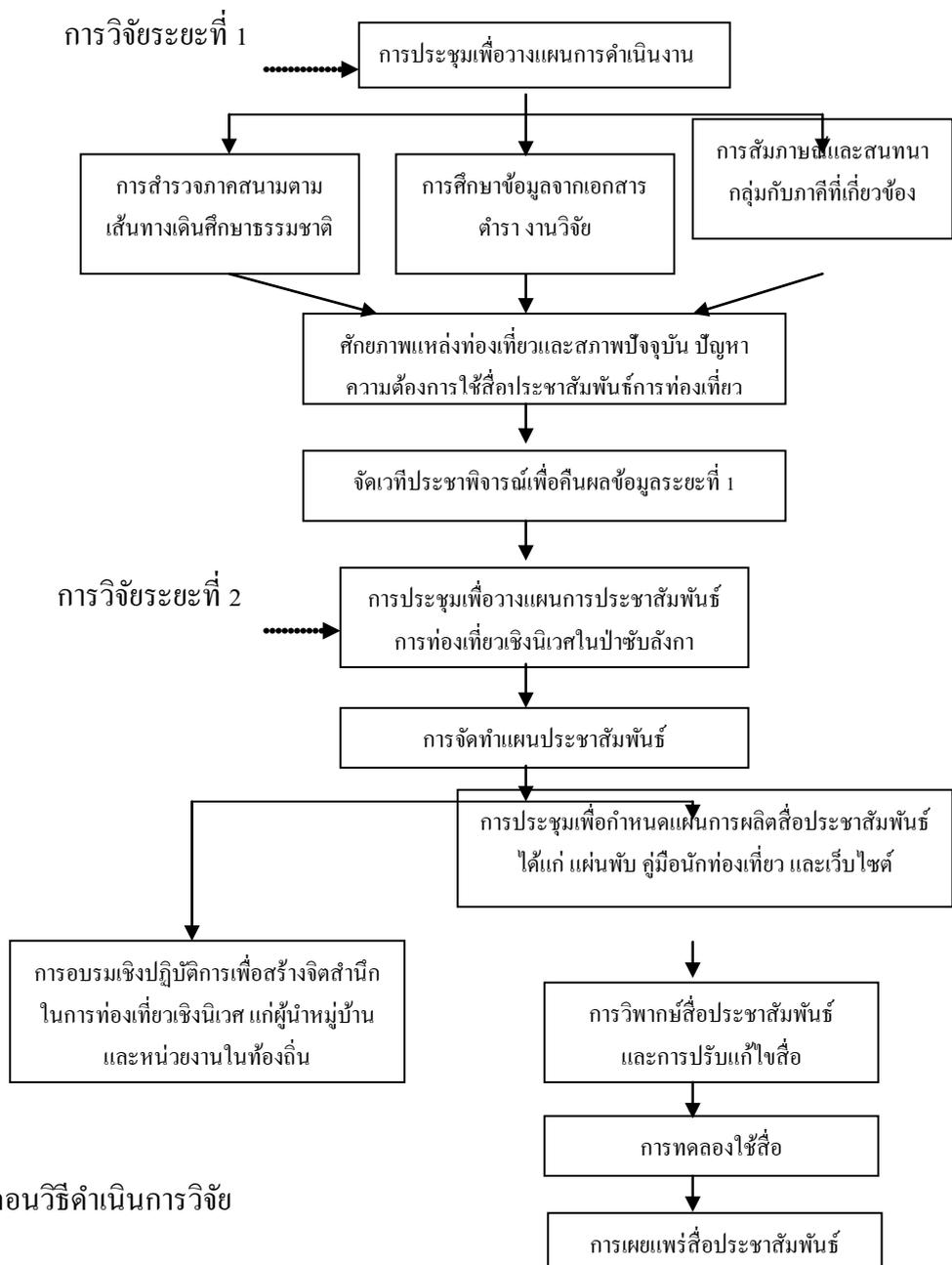
1.4 การสนทนากลุ่มกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้านบริเวณรอบ ๆ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

1.5 การจัดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อคืนข้อมูลผลการศึกษาที่ได้จากระยะที่ 1

1.6 การอบรมเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา 2) จัดทำแผนประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา และ 3) เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยที่แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ระยะ ได้แก่ วิจัยระยะที่ 1 และ 2 สามารถสรุปขั้นตอนการวิจัยได้ ดังแสดงไว้ในภาพ 3

ภาพ 3 ขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย

จากภาพ 3 แสดงให้เห็นขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย ระยะที่ 1 (R)

1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและวิเคราะห์ศักยภาพของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ความสำคัญของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาในฐานะแหล่งท่องเที่ยว นโยบายและการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว แผนการจัดการการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา รวมทั้งสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ตลอดจนเนื้อหาและรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีใช้อยู่ โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการเดินสำรวจตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา 4 เส้นทาง รวมทั้งจุดชมวิว 3 แห่ง ได้แก่

1.2.1 เส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จำนวน 4 เส้นทาง ประกอบด้วย

1) เส้นทางที่ 1 ห้วยพริก-น้ำตกผาผึ้ง-เขาจันทน์ผา ระยะทางไป-กลับ 3,200 เมตร

2) เส้นทางที่ 2 ห้วยประดู่- ถ้ำพระนอน- ถ้ำสมุญกฤษ ระยะทางไป-กลับ 4,000 เมตร

3) เส้นทางที่ 3 สระสอง- เลาะลำธาร- ป่ากระเจียว ระยะทางไป-กลับ 2,600 เมตร

4) เส้นทางที่ 4 ชับห้วย - หนองใหญ่- ผาน้ำย้อย- ถ้ำกล้วยไม้ป่า-ป่าหินงาม ระยะทางไป-กลับ 5,000 เมตร

1.2.2 จุดชมวิว จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย จุดที่เขาผากลาง ผาน้ำย้อย และ น้ำตกสามสาย

จากการเดินสำรวจตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติและจุดชมวิวโดยมีเจ้าหน้าที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นผู้นำทางและให้ข้อมูลตลอดเส้นทางทำให้คณะผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้ สัตว์ป่า ข้อมูลทางธรรมชาติ และจุดที่น่าสนใจของแต่ละเส้นทาง อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้และประโยชน์ สมุนไพรและสรรพคุณ สัตว์ป่าที่พบ นอกจากนั้นยังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในการเดินป่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในฐานะผู้นำทาง และประสบการณ์ที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

ในแต่ละครั้ง คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเป็นภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบจากเอกสาร ตำรา และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลก่อนจะนำไปใช้ประกอบเป็นเนื้อหาสำหรับการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แต่ละประเภทในโครงการวิจัยครั้งนี้

1.3 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นภาคีทางตรงและทางอ้อมโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 26 คน มีขั้นตอนดังนี้

1.3.1 คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์จำนวน 3 ชุด โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 22) และแนวคิดเรื่องการพัฒนาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว มาสร้างแนวคำถามซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว 2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 3) องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว 4) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว 5) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และ 6) องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว

1.3.2 นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือในแง่ของความชัดเจนของข้อคำถาม การใช้ภาษาที่เหมาะสม และการครอบคลุมด้านเนื้อหา

1.3.3 ปรับปรุงแก้ไขแนวคำถามในแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.3.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับประชาชนที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน

1.3.5 จากนั้นปรับปรุงคำถามในแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์ และชัดเจนยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มตัวอย่าง

1.3.6 ดำเนินการใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่ 2) บุคลากรในหน่วยงานราชการและหน่วยงานท้องถิ่น และ 3) นักท่องเที่ยว โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 26 คน ทั้งนี้ก่อนวันที่ทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/ชาวบ้านในพื้นที่ และบุคลากรในหน่วยงานราชการและท้องถิ่นคณะผู้วิจัยได้มีการนัดหมายวันเวลาและสถานที่ไว้ล่วงหน้าเป็นรายบุคคล ส่วนนักท่องเที่ยวใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และในวันที่สัมภาษณ์มีการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ พร้อมการจดบันทึกข้อมูล (ภาคผนวก 1, 2, 3)

1.4 การสนทนากลุ่มกับชาวบ้านที่อยู่อาศัยตามหมู่บ้านบริเวณรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา และในเขตท้องที่องค์การบริหารส่วนตำบลกุดตาเพชร เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการ

การท่องเที่ยวในพื้นที่และความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของตน อันจะนำไปสู่ความรู้สึกหวงแหนและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการข้อมูลข่าวสารในสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ตลอดจนเนื้อหาและรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีใช้อยู่สภาพปัจจุบัน ปัญหา โดยคณะผู้วิจัยใช้แบบสำรวจความต้องการข้อมูลข่าวสารในสื่อประชาสัมพันธ์ (ภาคผนวก 4)

1.5 การสนทนากลุ่มกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จำนวน 10 คน เกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว การเปิดรับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา รวมทั้งการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.6 การจัดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อคืนผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 1 เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2552 คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลซึ่งเป็นผลจากการศึกษาในแต่ละด้านและเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมในแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ณ อาคารศูนย์บริการทัศนศึกษา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา โดยเชิญภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้นำหมู่บ้านและตัวแทนสมาชิกในชุมชนทั้ง 12 หมู่สมาชิกชมรมรถอีแต๋น หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาและเจ้าหน้าที่ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลกุดตาเพชรและบุคลากร เจ้าหน้าที่มูลนิธิคีนันช้างผู้ธรรมชาติ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในเวทีประชาพิจารณ์เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลในลักษณะสามเส้าทั้งบุคคล เวลา และสถานที่ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยมีการบันทึกข้อมูลลงในใบบันทึกข้อมูลสำหรับการประชาพิจารณ์ครั้งนี้ด้วย (ภาคผนวก 5)

2. ขั้นตอนการวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งเป็นขั้นตอนการพัฒนา (D) คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจากการวิจัยระยะที่ 1 มาทำการสังเคราะห์ เพื่อดำเนินการพัฒนา ดังนี้

2.1 การจัดทำแผนประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา มีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

2.1.1 ศึกษาแผนประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาที่ผ่านมาจากเอกสารและการสัมภาษณ์

2.2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวางแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าซับลังกา เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2552 ณ อาคารศูนย์บริการทัศนศึกษา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา โดยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศศาสตร์ ด้านการท่องเที่ยว ด้าน

พฤกษศาสตร์ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านภาษาไทย สื่อมวลชน ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานในท้องถิ่นและตัวแทนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 30 คน มาร่วมวางแผนในการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าซับลังกา (ภาคผนวก 6)

2.2 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

2.2.1 กำหนดแนวคิดสำหรับการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว และเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต โดยการนำผลการศึกษาในระยที่ 1 มาประกอบเป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดแนวคิดสื่อประชาสัมพันธ์ทั้ง 3 ประเภท มีขั้นตอนดังนี้

2.2.2 กำหนดเค้าโครงเนื้อหาในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการออกแบบทางเรขาคณิต ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 1) กำหนดเค้าโครงเรื่อง (Theme)
- 2) กำหนดหัวเรื่องหลัก (Topic)
- 3) กำหนดแนวคิดหลัก (Concept)
- 4) กำหนดขนาดและรูปแบบของสื่อ

2.2.3 การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จำนวน 3 ประเภท ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว และเว็บไซต์ โดยในเบื้องต้นจัดทำเป็นฉบับร่าง

2.2.4 การวิพากษ์สื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว และเว็บไซต์ โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 30 คน ได้แก่ นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ ด้านการท่องเที่ยว ด้านภาษาไทย ด้านสิ่งแวดล้อม สื่อมวลชน ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานในท้องถิ่น และตัวแทนชาวบ้านในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว มาร่วมวิพากษ์สื่อที่ผลิตขึ้นมาทั้ง 3 ประเภท รวมทั้งร่างแผนประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยกิจกรรมมีเป้าหมายเพื่อนำผลการวิพากษ์ไปเป็นแนวทางเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยจัดเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2553 ณ อาคารศูนย์บริการทัศนศึกษา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา โดยมีบัณฑิตการวิพากษ์สื่อเพื่อบัณฑิตข้อมูลการวิพากษ์ (ภาคผนวก 7)

2.2.5 การสร้างแบบสอบถามความเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษารูปแบบ ลักษณะและวิธีการในการเขียนแบบสอบถามจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมเนื้อหาและสาระต่างๆ ที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้กำหนดขึ้นในเรื่องการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัย

2) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบพิจารณาด้านเนื้อหาและการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม และตรงตามวัตถุประสงค์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (item objective congruence index: IOC) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องที่ใช้ได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3) นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาและภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว เพื่อนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จังหวัดลพบุรี เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability)

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากการทดลองใช้ทุกฉบับ มาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (อนรรักษ์ นวพรไพศาล, 2543: 85) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.958 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

5) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

6) ทดลองใช้สื่อประชาสัมพันธ์กับกลุ่มกับนักท่องเที่ยวจำนวน 60 คน ซึ่งคณะผู้วิจัยจะให้ผู้ตอบแบบสอบถามสื่อประชาสัมพันธ์ทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือ นักท่องเที่ยว และเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต หลังจากนั้นจะให้ตอบแบบสอบถาม และนำมาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติดังนี้ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (ภาคผนวก 8)

2.3 การอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

1) ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อกำหนดรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้แก่ วันเวลา สถานที่จัดหัวข้อในการอบรม วิทยากร และกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมอบรมครั้งนี้

2) ติดต่อประสานงานและจัดเตรียมเอกสารสำหรับการอบรม

3) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จัดขึ้นระหว่างวันที่ 22 – 24 เมษายน 2552 โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมการอบรมจำนวน 50 คน ได้แก่ ผู้นำหมู่บ้านและตัวแทนสมาชิกในชุมชนทั้ง 12 หมู่ สมาชิกชมรมรถอีแต๊ก หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาและเจ้าหน้าที่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลกุดตาเพชรและบุคลากร รวมทั้งเจ้าหน้าที่มูลนิธิคีนันช้างสุพรรณภูมิ อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยคณะผู้วิจัยได้รับเกียรติจากวิทยากร 3 ท่าน มาบรรยายให้ความรู้ในประเด็นต่อไปนี้

3.1) คุณวสันต์ กล่อมจินดา หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา บรรยายในหัวข้อ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา และบทบาทของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3.2) คุณทองแดง สุขอ่อง พนักงานราชการและเจ้าหน้าที่ภาคสนามเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา บรรยายในหัวข้อ ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา กิจกรรมในครั้งนี้วิทยากรได้นำผู้เข้าอบรมเดินสำรวจตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

3.3) คุณนงนุช สุวรรณรักษ์ รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 7 มาบรรยายในหัวข้อ การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา และการพัฒนาเครือข่ายบุคคลเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ภาคผนวก 9,10)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อคณะผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม การอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีประชาพิจารณ์ และการใช้แบบสอบถาม ได้นำมาวิเคราะห์ผล ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำมาสังเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ สักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา รวมทั้งแนวทางในการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้แก่ การทดลองใช้สื่อกับนักท่องเที่ยวและการประเมินผลการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยได้ใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

2.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาหรือ ลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรม โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน ให้แต่ละท่านพิจารณาลงความเห็นและให้คะแนนดังนี้ (สุวรรณีย์ ศิริ โภคาภิรมย์, 2546: 243)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาหรือ ลักษณะพฤติกรรม
$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เนื้อหา ทั้งหมด
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ถ้าดัชนี IOC คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น ถ้าข้อคำถามมีค่าดัชนี IOC คำนวณได้ต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถามนั้นถูกตัดออกไป หรือต้องปรับปรุงใหม่

2.1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (อนรรักษ์ นวพรไพศาล, 2543: 85)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2 t} \right\}$$

เมื่อ α	แทน	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

2.2 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

2.2.1 ร้อยละ (percentage) (ชัยสิทธิ์ เกลิมมีประเสริฐ, 2544: 45)

$$\text{ร้อยละ} = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ f แทน ความถี่ (จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม)
 n แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2.2.2 ค่าเฉลี่ย (mean) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546: 39)

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^k f_i x_i}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 f_i แทน ความถี่ที่ i ($i = 1, 2, 3, \dots, k$)
 X_i แทน คะแนนที่ i ($i = 1, 2, 3, \dots, k$)
 N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด (ความถี่สะสม)
 i แทน ระดับที่มีผลต่อการตัดสินใจ
 k แทน จำนวนระดับที่มีผลต่อการตัดสินใจ

2.2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546:

55)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (x_i - \bar{X})^2}{n - 1}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X_i แทน ค่าของชั้นที่ i ($i = 1, 2, 3, \dots, k$)

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. จากนั้นคณะผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์